

# Regeringens proposition

## 2000/01:92

7 kap. rättegångsbalken

Prop.  
2000/01:92

---

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 mars 2001

*Göran Persson*

*Thomas Bodström*  
(Justitiedepartementet)

### Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen ändringar i bestämmelserna i 7 kap. rättegångsbalken. Det föreslås en uttrycklig bestämmelse om vilka åklagare som är allmänna åklagare. Av den bestämmelsen följer också vissa förändringar när det gäller titulaturen inom åklagarväsendet. Samlingsbegreppen distriktsåklagare och statsåklagare utmönstras ur rättegångsbalken. Dessutom föreslås att den nuvarande biträdande riksåklagaren skall vara allmän åklagare. Även i fortsättningen skall det finnas biträdande åklagare och extra åklagare inom åklagarväsendet.

Det föreslås inga sakliga ändringar när det gäller riksåklagarens och de nuvarande statsåklagarnas rätt att överta uppgifter som skall utföras av lägre åklagare. Överprövningsförfarandet föreslås inte författningsregleras. När det gäller bestämmelserna om allmänna åklagares behörighet innebär förslaget en anpassning till åklagar- och domstolsorganisationen. Det föreslås en utvidgning av bestämmelsen om jäv mot åklagare på så sätt att den också skall gälla vid fullgörandet av andra åklagaruppgifter än åtgärder eller beslut enligt rättegångsbalken. Nuvarande bestämmelse om jäv mot polismyndighet och polisman ändras till att gälla anställda inom polisväsendet som har att vidta åtgärd eller fatta beslut enligt rättegångsbalken. Förslagen föranleder redaktionella ändringar i 48 kap. 14 §.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2002.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken .....	4
3	Ärendet och dess beredning .....	9
4	Behovet av att modernisera bestämmelserna i 7 kap. rättegångsbalken .....	9
4.1	Utgångspunkter .....	9
4.2	Nuvarande reglering och organisation .....	10
5	Överväganden och förslag.....	11
5.1	Allmänna åklagare, biträdande åklagare och extra åklagare .....	11
5.2	Överprövning av åklagarbeslut m.m.....	15
5.3	Behörighetsregler .....	18
5.4	Frågor om jäv mot åklagare och anställda inom polisväsendet.....	19
5.5	Anställningsfrågor.....	22
6	Kostnader.....	23
7	Författningskommentar .....	23
Bilaga 1	Riksåklagarens författningsförslag.....	26
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser .....	31
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag.....	32
Bilaga 4	Lagrådets yttrande .....	37
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2001 .....	38

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2000/01:92

Regeringen föreslår att riksdagen antar förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken  
*dels* att rubriken till 7 kap. skall ha följande lydelse,  
*dels* att 7 kap. 1-6, 8 och 9 §§ samt 48 kap. 14 § skall ha följande  
 lydelse,  
*dels* att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 7 §, av följande  
 lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

**7 kap.**

**Om åklagare och polis-  
 myndighet**

Allmänna åklagare äro:  
 1. riksåklagaren;  
 2. statsåklagare; samt  
 3. distriktsåklagare.  
*Hos allmän åklagare må finnas  
 biträdande åklagare.  
 Instruktioner för åklagarna  
 utfärdas av regeringen.*

Riksåklagaren är under rege-  
 ringen högste åklagare och har *i  
 denna egenskap* ansvaret för och  
 ledningen av åklagarväsendet *i riket*.

Under riksåklagaren *hava  
 statsåklagarna, envar inom sitt  
 verksamhetsområde,* ansvaret för  
 och ledningen av åklagarväsendet.

**Om åklagare och om jäv mot  
 anställda inom polisväsendet**

1 §<sup>1</sup>

Allmänna åklagare är:  
 – riksåklagaren *och vice  
 riksåklagaren,*  
 – överåklagare *och vice över-  
 åklagare, samt*  
 – chefsåklagare, *vice chefs-  
 åklagare och kammaråklagare.*  
*Närmare bestämmelser om  
 åklagarväsendet meddelas av  
 regeringen.*

2 §<sup>2</sup>

Riksåklagaren är under rege-  
 ringen högste åklagare och har  
 ansvaret för och ledningen av  
 åklagarväsendet.

*Vice riksåklagaren är riks-  
 åklagarens ställföreträdare. I  
 övrigt får vice riksåklagaren i den  
 omfattning som riksåklagaren  
 bestämmer utföra de åklagar-  
 uppgifter som riksåklagaren får  
 utföra.*

Under riksåklagaren *har de  
 överåklagare som är myndighets-  
 chefer inom åklagarväsendet*  
 ansvaret för och ledningen av  
 åklagarverksamheten.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 1974:573.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1974:573.

3§<sup>3</sup>

*Riksåklagare och statsåklagare utnämns av regeringen. Om tillsättning av andra åklagare meddelas föreskrifter i de för dem gällande instruktionerna.*

*Riksåklagaren och vice riksåklagaren anställs med fullmakt genom beslut av regeringen.*

4§<sup>4</sup>

*Allmän åklagare vid underrätt och hovrätt är statsåklagare eller distriktsåklagare.*

*Riksåklagaren är dock allmän åklagare vid hovrätt i mål som avses i 2 kap. 2 § första stycket.*

*Allmän åklagare vid högsta domstolen är riksåklagaren.*

*Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter riksåklagarens förordnande, föras av lägre åklagare.*

*Närmare bestämmelser om fördelningen av uppgifterna mellan åklagarna meddelas i de för dem gällande instruktionerna.*

*Allmänna åklagare utför åklagaruppgifter i tingsrätt och hovrätt. Endast riksåklagaren är emellertid allmän åklagare i hovrätt i mål som avses i 2 kap. 2 § första stycket.*

*Riksåklagaren är allmän åklagare i Högsta domstolen.*

*Om ett mål har överklagats till Högsta domstolen endast av enskild part, får även en annan allmän åklagare föra talan där, efter förordnande av riksåklagaren.*

5§<sup>5</sup>

*Riksåklagaren och statsåklagare får överta uppgifter som tillkommer lägre åklagare. Riksåklagaren och, i den omfattning regeringen bestämmer, statsåklagare får förordna extra åklagare att föra talan vid underrätt eller hovrätt. Riksåklagaren får vidare förordna extra åklagare att föra talan vid högsta domstolen, om talan fullföljts endast av enskild part.*

*Biträdande åklagare må i den omfattning, som bestämmes i instruktion, utföra uppgift, som tillkommer åklagare, hos vilken han är anställd. Väckande eller*

*Riksåklagaren, överåklagare som är myndighetschefer inom åklagarväsendet och vice överåklagare till dessa överåklagare får överta uppgifter som skall utföras av lägre åklagare.*

<sup>3</sup> Senaste lydelse 1974:573.

<sup>4</sup> Senaste lydelse 1981:1312. Ändringen innebär bl.a. att femte stycket upphävs.

<sup>5</sup> Senaste lydelse 1983:999.

*fullföljande av åtal i högsta domstolen må dock ej beslutas av annan än riksåklagaren*

6§<sup>6</sup>

*Föreligger för allmän åklagare beträffande visst brott omständighet, som skulle utgöra jäv mot domare, må han ej taga befattning med förundersökning eller åtal för brottet. Jäv må ej grundas å åtgärd, som åklagaren vidtagit å tjänstens vägnar, eller gärning, som förövats mot honom i eller för hans tjänst.*

*Ehuru åklagare är jävig, äge han vidtaga åtgärd, som ej utan fara kan uppskjutas.*

*Fråga om jäv mot åklagare prövas av hans närmaste förman; jäv mot riksåklagaren prövas av honom.*

*Om det för åklagare beträffande visst brott finns omständighet som skulle utgöra jäv mot domare, får han eller hon inte ta befattning med förundersökning, åtal för brottet eller annan åtgärd enligt denna balk. Detsamma gäller vid fullgörandet av andra åklagaruppgifter.*

*Jäv får inte grundas på åtgärd som en åklagare har vidtagit på tjänstens vägnar, eller gärning som förövats mot honom eller henne i eller för hans eller hennes tjänst.*

*Även om en åklagare är jävig, får han eller hon vidta åtgärder som inte utan fara kan uppskjutas.*

*En fråga om jäv mot åklagare prövas av den överåklagare som är chef för den myndighet där åklagaruppgiften fullgörs. Riksåklagaren prövar dock jäv mot vice riksåklagaren och andra åklagare som finns vid Riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare. Jäv mot riksåklagaren prövas av honom eller henne.*

7§<sup>7</sup>

*Inom åklagarväsendet får det finnas biträdande åklagare. Dessa åklagare får i den omfattning som regeringen bestämmer utföra uppgifter som skall utföras av allmän åklagare. Väckande eller fullföljande av åtal i Högsta domstolen får dock inte beslutas av någon annan än riksåklagaren.*

*Riksåklagaren och, i den omfattning regeringen bestämmer, överåklagare som är myndighetschefer*

<sup>6</sup> Senaste lydelse 1947:616.

<sup>7</sup> Tidigare 7 § upphävd genom 1983:999.

*inom åklagarväsendet får förordna extra åklagare att utföra uppgifter som skall utföras av annan allmän åklagare än riksåklagaren eller vice riksåklagaren. Riksåklagaren får också förordna extra åklagare att utföra talan i Högsta domstolen, om ett mål har överklagats endast av enskild part.*

8§<sup>8</sup>

Om särskilda åklagare gälle vad om dem är stadgat.

*Ej må annan särskild åklagare än justitiekanslern eller justitieombudsman besluta, att åtal skall väckas eller fullföljas i högsta domstolen.*

*För särskilda åklagare gäller vad som är föreskrivet för dem.*

*Ingen annan särskild åklagare än justitiekanslern eller en justitieombudsman får besluta att åtal skall väckas eller fullföljas i Högsta domstolen.*

9§<sup>9</sup>

Vad i 6 § är stadgat om allmän åklagare äge motsvarande tillämpning beträffande polismyndighet, så ock beträffande polisman, som har att vidtaga åtgärd eller meddela beslut enligt denna balk, varvid dock fråga om jäv prövas av polismyndigheten.

*Vad som anges i 6 § om åklagare tillämpas även när det gäller anställda inom polisväsendet som har att vidta åtgärd eller meddela beslut enligt denna balk. En fråga om jäv prövas av polismyndigheten.*

## 48 kap.

14§<sup>10</sup>

Regeringen äger meddela föreskrifter om det högsta belopp, till vilket ordningsbot får bestämmas, och om andra begränsningar för användningen av föreläggande av ordningsbot.

Riksåklagaren företager i samråd med rikspolisstyrelsen urval av de brott, för vilka ordningsbot skall bestämmas.

Riksåklagaren bestämmer för olika brott *de belopp som skola upptagas såsom ordningsbot*. Därvid anges även grunder för beräk-

Regeringen får meddela föreskrifter om det högsta belopp, till vilket ordningsbot får bestämmas, och om andra begränsningar för användningen av föreläggande av ordningsbot.

Riksåklagaren väljer, i samråd med Rikspolisstyrelsen, ut de brott för vilka ordningsbot skall bestämmas.

Riksåklagaren bestämmer för olika brott *ordningsbotens belopp*. Därvid anges även grunder för beräkning av gemensam ordnings-

<sup>8</sup> Senaste lydelse 1968:79.

<sup>9</sup> Senaste lydelse 1984:388.

<sup>10</sup> Senaste lydelse 1974:573.

ning av gemensam ordningsbot för flera brott. Om särskilda skäl föreligga, äger riksåklagaren uppdraga åt statsåklagare att i fråga om vissa brott bestämma beloppet för ordningsbot.

---

bot för flera brott. Om *det finns* särskilda skäl får riksåklagaren uppdra åt överåklagare som är myndighetschef inom åklagarväsendet att i fråga om vissa brott bestämma ordningsbotens belopp.

Prop. 2000/01:92

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.



Regeringen gav den 27 januari 2000 Riksåklagaren i uppdrag att göra en översyn av 7 kap. rättegångsbalken och att utarbeta en promemoria med förslag till ny lydelse av kapitlet. Riksåklagaren redovisade den 2 maj 2000 sin promemoria En översyn av 7 kap. rättegångsbalken. Promemorian har remissbehandlats. Riksåklagarens författningsförslag finns i *bilaga 1*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2000/2293/PÅ). Regeringen beslutade den 22 februari 2001 att inhämta *Lagrådets* yttrande över det förslag till lag om ändring i rättegångsbalken som finns i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Regeringen har följt Lagrådets yttrande. Därutöver har vissa redaktionella ändringar gjorts.

## 4 Behovet av att modernisera bestämmelserna i 7 kap. rättegångsbalken

### 4.1 Utgångspunkter

De grundläggande bestämmelserna i 7 kap. rättegångsbalken om åklagare och polismyndighet har endast ändrats i mindre omfattning under de senaste decennierna trots att åklagarväsendet har reformerats flera gånger. Den ursprungliga systematiken har behållits vilket medfört att flera av bestämmelserna inte längre passar för åklagarväsendet. Därför finns det ett påtagligt behov av att modernisera bestämmelserna såväl i sakligt som i språkligt hänseende.

En genomgripande förändring av åklagarväsendet skedde i samband med förstatligandet år 1965. Lands- och stadsfiskalernas uppgift som åklagare skildes då från uppgifterna som polischef och utmättningsman. År 1985 ändrades åklagarväsendets regionala organisation genom att 21 länsåklagarmyndigheter sammanslogs till 13 regionåklagarmyndigheter. Samtidigt inrättades en särskild statsåklagarmyndighet för speciella mål. Regionerna var indelade i 83 åklagardistrikt med en lokal åklagarmyndighet i varje distrikt (prop. 1982/83:158). En annan och mer genomgripande reform som genomfördes år 1996 innebar att antalet åklagarmyndigheter blev betydligt färre (prop. 1995/96:110, bet. 1995/96:JuU13). Då infördes också en ny ansvars- och uppgiftsfördelning som innebar en renodling av ledningsfunktioner och brottsbeivrande verksamhet.

Den 1 januari 1998 inrättades Ekobrottsmyndigheten som en åklagarmyndighet inom åklagarväsendet för bekämpning av ekonomisk brottslighet. Ekobrottsmyndigheten skiljer sig från andra åklagarmyndigheter genom att dess uppgifter är funktionellt bestämda. Vid myndigheten tjänstgör åklagare, poliser, ekonomer, andra experter och administratörer. Poliserna vid Ekobrottsmyndigheten är anställda av polismyndigheten och inkommenderade för tjänstgöring vid myndigheten.

Åklagarväsendet har kontinuerligt utvecklat verksamheten för att kunna möta de krav som ställs på en modern organisation inom

rättsväsendet. Brottsutvecklingen i samhället har medfört att det ställs höga krav på åklagarna när det gäller kompetens, skicklighet och effektivitet. Det har blivit en vanlig åklagaruppgift att bekämpa allt mer kvalificerad brottslighet. Det förekommer att kriminaliteten är organiserad och har internationella inslag. Samtidigt har det internationella rättsliga samarbetet utvecklats avsevärt, särskilt inom den Europeiska unionen. Mot denna bakgrund har åklagarväsendet gått mot en ökad specialisering och det finns numera ett stort antal åklagare med specialistkompetens på de kriminalpolitiskt prioriterade områdena.

## 4.2 Nuvarande reglering och organisation

7 kap. rättegångsbalken innehåller de grundläggande reglerna för åklagarverksamheten. Där finns bestämmelser om vilka åklagare som företräder det allmänna i brottmålsprocessen, om de allmänna åklagarnas behörighet samt om jäv mot åklagare och polismyndighet eller polisman. Det finns också regler om särskilda åklagare. Förhållandet mellan allmänna och särskilda åklagare har nära samband med bestämmelserna i 20 kap. rättegångsbalken. Allmänna åklagare har enligt 20 kap. 2 § rättegångsbalken rätt att väcka åtal för brott som hör under allmänt åtal, om inte annat är föreskrivet. Under allmänt åtal hör enligt 20 kap. 3 § rättegångsbalken alla brott som inte är uttryckligen undantagna från sådant åtal. Särskilda åklagares rätt att väcka åtal för brott under allmänt åtal måste enligt 20 kap. 2 § rättegångsbalken härledas ur någon bestämmelse som ger dem åtalsrätt. Sådana bestämmelser finns bl.a. i regeringsformen och i instruktionerna för Riksdagens ombudsmän och Justitiekanslern.

Till åklagarnas allra viktigaste arbetsuppgifter hör att vara förundersökningsledare i brottmål i de fall där saken inte är av enkel beskaffenhet (23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken). För att kunna genomföra brottutredningar får åklagare begära hjälp av polismyndighet.

En brottmålsprocess inleds vanligtvis genom att en åklagare väcker åtal mot en brottsmisstänkt person. I domstolsprocessen är åklagaren den tilltalades motpart. Åklagare företräder det allmänna även i andra processer än i brottmålsprocesser, t.ex. i mål om förverkande till det allmänna eller om annan särskild rättsverkan av brott enligt lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. och vid bevistalan enligt lagen (1964:167) om unga lagöverträdare. En annan vanlig åklagaruppgift är att pröva frågor om besöksförbud enligt lagen (1988:688) om besöksförbud.

Åklagarna delas in i funktionerna allmänna åklagare, biträdande åklagare och extra åklagare. Av 7 kap. 1 § rättegångsbalken framgår att riksåklagaren, statsåklagare och distriktsåklagare är allmänna åklagare. Den indelningen har sin grund i det tidigare treinstanssystemet inom åklagarväsendet. Efter 1996 års åklagarreform är åklagarväsendet, under Riksåklagaren, regionalt indelat i åklagardistrikt med en åklagarmyndighet i varje distrikt. På lokal nivå finns det åklagarkamrar. Vilka som är biträdande åklagare och extra åklagare beskrivs i avsnitt 5.1. Enligt 7 kap. 2 § rättegångsbalken är riksåklagaren högste allmänne åklagare

under regeringen och har ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i landet. Rättegångsbalkens bestämmelser om riksåklagaren reglerar riksåklagarens processuella roll och hans funktion som högste åklagare. Riksåklagaren är central förvaltningsmyndighet för åklagarväsendet och bestämmelser om den verksamheten finns i förordningen (1989:847) med instruktion för Riksåklagaren.

Vid åklagarmyndigheterna finns det enligt 5 § åklagarförordningen (1996:205) överåklagare, chefsåklagare och kammaråklagare. Det får också enligt samma bestämmelse finnas biträdande överåklagare, statsåklagare, biträdande chefsåklagare, assistentåklagare och extra åklagare samt åklagaraspiranter vid åklagarmyndigheterna. Enligt 4 § åklagarförordningen är överåklagarna och de biträdande överåklagarna samt de statsåklagare som inte tjänstgör vid en åklagarkammare statsåklagare enligt 7 kap. 1 § rättegångsbalken. Alla åklagare med benämningen statsåklagare tjänstgör dock numera vid åklagarkamrar. Distriktsåklagare enligt samma bestämmelse är chefsåklagarna, de biträdande chefsåklagarna och kammaråklagarna samt de statsåklagare som tjänstgör vid en åklagarkammare.

Åklagarväsendets organisation i övrigt består av åklagarmyndigheterna i Stockholm, Västerås, Linköping, Malmö, Göteborg och Umeå, var och en under ledning av en överåklagare. Vid fem av dessa myndigheter finns biträdande överåklagare. Vid åklagarmyndigheterna finns sammanlagt 38 åklagarkamrar, där i princip all brottsbeivrande verksamhet bedrivs. Chefsåklagarna leder den operativa åklagarverksamheten vid åklagarkamrarna. Dessutom finns det biträdande chefsåklagare.

Chef för Ekobrottsmyndigheten är en generaldirektör, som vid handläggning av åklagarfrågor har ställning som överåklagare. Vid myndigheten finns tre avdelningar. Dessa leds av avdelningschefer, som vid handläggning av åklagarfrågor har ställning som biträdande överåklagare (8 och 10 §§ förordningen [1997:898] med instruktion för Ekobrottsmyndigheten).

## 5 Överväganden och förslag

### 5.1 Allmänna åklagare, biträdande åklagare och extra åklagare

**Regeringens förslag:** Allmänna åklagare skall vara riksåklagaren, vice riksåklagaren, överåklagare, vice överåklagare, chefsåklagare, vice chefsåklagare och kammaråklagare. Vilka som är allmänna åklagare skall framgå av lag. Även i fortsättningen skall det finnas biträdande åklagare och extra åklagare inom åklagarväsendet.

**Riksåklagarens förslag:** Riksåklagaren har föreslagit att det i 7 kap. 1 § rättegångsbalken skall anges vilka åklagare som är allmänna åklagare, nämligen riksåklagaren, biträdande riksåklagaren, överåklagarna, de biträdande överåklagarna, statsåklagarna (inklusive de nuvarande biträdande chefsåklagarna) och kammaråklagarna. Dessutom föreslår Riksåklagaren en särskild bestämmelse om att den biträdande

riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare och får utföra samma åklagaruppgifter som riksåklagaren. Vid sidan om de allmänna åklagarna får det finnas biträdande åklagare och extra åklagare. Assistentåklagare bör få benämningen biträdande kammaråklagare.

**Remissinstanserna:** Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot Riksåklagarens förslag. *Riksdagens ombudsmän (JO)* anför att det är en allmänt tillämpad princip vid regleringen av den svenska förvaltningens organisation att befattningshavarnas tjänstebenämningar i minsta möjliga utsträckning skall läggas fast i lag. Med hänsyn till den begreppsförvirring som råder i fråga om uttrycket statsåklagare är det naturligt att detta utmönstras ur rättegångsbalken. Det är angeläget att de missvisande tjänstebenämningarna biträdande överåklagare och biträdande chefsåklagare kan ersättas med andra titlar utan att det krävs lagändring för det. Om biträdande riksåklagaren skall vara allmän åklagare enligt Riksåklagarens förslag överger man principen om en enda allmän åklagare på den högsta nivån inom åklagarväsendet och skapar befattningar för två allmänna åklagare, som i åklagaruppgiften är fristående från varandra. JO avstyrker bestämt att Riksåklagarens förslag i den delen läggs till grund för lagstiftning. *Ekobrottsmyndigheten* anser att riksåklagarens och den biträdande riksåklagarens ställning bör anges i rättegångsbalken. Därutöver torde det vara tillräckligt att i balken ange att allmän åklagare är den som fullgör uppgift som åklagare inom åklagarväsendet. Det finns inte anledning att ändra de allmänna åklagarnas tjänstebenämningar. Att biträdande chefsåklagare skall benämnas statsåklagare är olämpligt. Från allmänhetens perspektiv kan det vara viktigt att anställningsbenämningen visar vem som är ställföreträdande chef. *Domstolsverket* anser att närmare detaljer om bl.a. åklagarväsendets organisation och titulatur hör hemma i åklagarförordningen. Med hänsyn till den nuvarande åklagarorganisationen bör bestämmelserna utformas så att det inte är åklagare utan åklagarmyndighet som är part enligt rättegångsbalken. Vidare ifrågasätts det lämpliga i att det av titeln inte längre skall framgå vem som är biträdande chefsåklagare. Härtill kommer risken för oklarhet när en tidigare beteckning används med i vart fall delvis annan innebörd. *Uppsala universitet* anser att ordet "biträdande" inte bör ingå i tjänstebenämningen för en åklagare om denne inte är biträdande åklagare i rättegångsbalkens mening. På så sätt undviks begreppsförvirring. *Jusek* anser att det av 7 kap. rättegångsbalken klart bör framgå att det finns en tjänst som kammarchefs ställföreträdare. *ST-Åklagarväsende* anser att det är viktigt att peka ut en biträdande chef på varje åklagarkammare och vill därför att benämningen biträdande chefsåklagare finns kvar. Tjänstebenämningen statsåklagare är en utmärkt titel för specialiståklagarna.

## Skälen för regeringens förslag

### *Allmänna åklagare*

Åklagare intar en självständig ställning inom rättsväsendet och har getts långtgående befogenheter bl.a. när det gäller att besluta om olika straffprocessuella tvångsmedel, t.ex. anhållande, husrannsakan och beslag. Dessutom har åklagare enligt bestämmelser i 48 kap.

rättegångsbalken befogenhet att förelägga bötesstraff och villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter genom strafföreläggande. Den enskilde åklagaren har i flera avseenden samma självständiga ställning som en ordinarie domare. Rättegångsförfarandet är så uppbyggt att det är åklagaren och inte den åklagarmyndighet där han är anställd som företräder det allmänna i domstolsprocessen (se Fitger, Rättegångsbalken 1, 7:3). *Domstolsverket* har anfört att bestämmelserna bör utformas så att det inte är en åklagare utan en åklagarmyndighet som är part enligt rättegångsbalken. Regeringen anser att det tillgängliga underlaget inte medger några närmare överväganden i dessa delar.

Enligt 11 kap. 4 § regeringsformen skall bestämmelser om domstolarnas rättsskipningsuppgifter, huvuddragen av domstolarnas organisation och om rättegången finnas i lag. Allmänna åklagare intar en central och självständig roll såväl under förundersökningen som under brottmålsrättegången. Från medborgarsynpunkt är det därför av stor betydelse att det av lag framgår vilka åklagare som är allmänna åklagare. I 1–3 kap. rättegångsbalken anges också de ordinarie domarnas anställningsbenämningar. Mot denna bakgrund bedömer regeringen i likhet med Riksåklagaren att det i rättegångsbalken bör anges vilka benämningar de allmänna åklagarna har.

När det gäller benämningarna på de allmänna åklagarna anser regeringen att det finns goda skäl att göra vissa förändringar. Eftersom de biträdande överåklagarna och biträdande chefsåklagarna är allmänna åklagare och inte biträdande åklagare enligt rättegångsbalken är deras titlar missvisande i förhållande till deras åklagarfunktion. Med hänsyn till att de biträdande överåklagarna och biträdande chefsåklagarna är ställföreträdare till överåklagare respektive chefsåklagare och biträder dem i deras arbetsuppgifter, utöver sina vanliga åklagaruppgifter, är det enligt regeringens uppfattning angeläget att detta framgår av deras titlar. Mot denna bakgrund anser regeringen att titlarna biträdande överåklagare och biträdande chefsåklagare bör ersättas med de mera ändamålsenliga titlarna *vice överåklagare* respektive *vice chefsåklagare*.

Befattningen *biträdande riksåklagare* tillkom i samband med förstatligandet av åklagarväsendet. Den biträdande riksåklagaren anges inte i rättegångsbalken. Enligt 7 kap. 1 § rättegångsbalken är riksåklagaren allmän åklagare. I samma bestämmelse anges att regeringen får utfärda instruktioner för åklagarna. Enligt 4 § förordningen (1989:847) med instruktion för Riksåklagaren är den biträdande riksåklagaren riksåklagarens ställföreträdare och får i den omfattning som riksåklagaren bestämmer utföra de åklagaruppgifter som riksåklagaren får utföra. Enligt samma bestämmelse skall arbetsfördelningen mellan riksåklagaren och den biträdande riksåklagaren framgå av arbetsordningen för Riksåklagaren. I arbetsordningen, som gäller från den 1 januari 1999, anges att den biträdande riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare och utövar i denna egenskap de befogenheter som anges i 23 § verksförordningen (1995:1322). I övrigt skall den biträdande riksåklagaren ägna särskild uppmärksamhet åt den operativa åklagarverksamheten inom åklagarväsendet.

I samband med inrättandet av befattningen biträdande riksåklagare uttalades följande (prop. 1964:100 s. 265).

Denne befattningshavare bör fungera som riksåklagarens ställföreträdare och vid ledighet eller förfall för riksåklagaren fullgöra dennes ämbetsåligganden. I övrigt bör den biträdande riksåklagaren avgöra de ärenden och förrätta de göromål som ankommer på honom enligt den fördelning riksåklagaren gör mellan sig och den biträdande riksåklagaren. Fördelningen bör i möjligaste mån ske så, att riksåklagaren själv avgör ärenden av särskild vikt från principiella synpunkter.

Riksåklagaren har föreslagit att det i rättegångsbalken skall ges en bestämmelse om att den biträdande riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare och får utföra samma åklagaruppgifter som riksåklagaren. Enligt regeringens bedömning kräver det förhållandet att det finns en enda allmän åklagare på den högsta nivån inom åklagarväsendet att det i rättegångsbalken anges att den nuvarande biträdande riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare. Den här av regeringen föreslagna regleringen innebär inte någon förändring av den nuvarande biträdande riksåklagarens arbetsuppgifter. Även i fortsättningen kommer dennes huvudsakliga arbetsuppgifter bestå i att fortlöpa avlasta riksåklagarens arbetsuppgifter. Liksom hittills bör dock riksåklagaren själv avgöra ärenden av särskild vikt från principiella synpunkter. Det kommer således även i fortsättningen att finnas endast en allmän åklagare på den högsta nivån inom åklagarväsendet. För att den nuvarande biträdande riksåklagarens titel inte skall vara missvisande i förhållande till åklagarfunktionen allmän åklagare bör denne i fortsättningen benämnas *vice riksåklagare*.

#### *Samlingsbegreppen statsåklagare och distriktsåklagare utmönstras ur rättegångsbalken*

Som en följd av de föreslagna ändringarna kommer begreppen statsåklagare och distriktsåklagare att utmönstras ur rättegångsbalken. De åklagare som i dag benämns statsåklagare har inte funktion som statsåklagare. De är distriktsåklagare enligt 4 § första stycket åklagarförordningen. Enligt samma bestämmelse är endast överåklagare och biträdande överåklagare statsåklagare enligt 7 kap. 1 § rättegångsbalken. Många kammaråklagare är numera anställda som s.k. specialiståklagare inom åklagarväsendet. Det är i dessa fall fråga om befodringsanställningar med särskilda kompetenskrav. Även de åklagare som benämns statsåklagare är specialiståklagare. Det finns specialiståklagare på flera områden, t.ex. när det gäller bekämpning av ekonomisk brottslighet, grov och gränsöverskridande brottslighet samt miljöbrottslighet. Riksåklagaren har således infört en möjlighet att befodra åklagare utan att behöva ge dem arbetsledande uppgifter inom åklagarväsendet. Mot denna bakgrund finns det enligt regeringens bedömning inte längre några skäl för att i fortsättningen benämna vissa allmänna åklagare som statsåklagare. På så sätt undviker man också att begreppet används i flera betydelser.

Regeringen anser i likhet med Riksåklagaren att det inte finns några skäl för att ändra reglerna när det gäller möjligheterna att anställa respektive förordna biträdande åklagare och extra åklagare. Däremot delar regeringen inte Riksåklagarens uppfattning att det vore ändamålsenligt att benämningen *assistentåklagare* ersätts med benämningen *biträdande kammaråklagare*. Det framgår tydligt av titeln *assistentåklagare* att en sådan åklagare inte är en allmän åklagare. Dessutom är den föreslagna benämningen *biträdande kammaråklagare* missvisande i det avseendet att en *assistentåklagare* inte biträder någon enskild åklagare.

I 7 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken anges att det hos allmän åklagare får finnas *biträdande åklagare*. Enligt bestämmelsen i 7 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken får en biträdande åklagare, i den omfattning som bestäms i instruktion, utföra uppgift som tillkommer åklagare hos vilken han är anställd. Av 10 § förordningen (1989:847) med instruktion för Riksåklagaren framgår att riksåklagaren får förordna biträdande åklagare hos sig. Dessa åklagare får i den omfattning som riksåklagaren bestämmer utföra de arbetsuppgifter som riksåklagaren får utföra, med undantag för beslut om att väcka eller fullfölja åtal i Högsta domstolen. Av 4 § andra stycket och 18 § åklagarförordningen framgår att *assistentåklagarna* är biträdande åklagare hos överåklagarna och att de under vissa förutsättningar får utföra åklagaruppgifter som tillkommer kammaråklagare.

Med *extra åklagare* avses en person som inte annars har den nödvändiga åklagarbehörigheten men som det åligger att ta befattning med åklagaruppgifter. I kategorin extra åklagare ingår t.ex. åklagaraspiranter, tillfälligt anställd åklagarpersonal och allmänna åklagare som fullgör annan tjänstgöring än den de är anställda för (prop. 1982/83:158, s. 33). Riksåklagaren och, i den omfattning som regeringen bestämmer, statsåklagare får enligt 7 kap. 5 § rättegångsbalken förordna extra åklagare att föra talan vid underrätt och hovrätt. Dessutom får Riksåklagaren förordna extra åklagare att föra talan i Högsta domstolen, om talan har fullföljts endast av enskild part. Bestämmelsen kompletteras av 15 § tredje stycket åklagarförordningen där det anges att chefen för en åklagarmyndighet får förordna extra åklagare att föra talan vid tingsrätt eller hovrätt.

## 5.2 Överprövning av åklagarbeslut m.m.

### *Bakgrund*

Systemet med överprövningar är en viktig del av åklagarväsendets interna kontroll av kvaliteten och riktigheten i åklagarbeslut. Dessutom är det en väsentlig rättssäkerhetsgaranti för enskilda medborgare att en högre åklagare får överta en lägre åklagares arbetsuppgifter och överpröva hans beslut. Som närmare beskrivits i avsnitt 5.1 intar de allmänna åklagarna en självständig ställning inom rättsväsendet och har getts långtgående befogenheter bl.a. när det gäller att besluta om olika straffprocessuella tvångsmedel. Många av dessa beslut är dessutom av den arten att de inte prövas av domstol. Exempel på det är beslut om

husrannsakan och beslut om anhållande som inte leder till en häktningsframställning. En annan väsentlig aspekt är att allmänhetens insyn i åklagarverksamheten ofta är begränsad. Det gäller framför allt åklagarnas förundersökningsverksamhet som till stora delar är undandragen offentlighet.

En överordnad åklagare kan inte bestämma hur en underordnad åklagare skall besluta i ett enskilt ärende. Enligt 7 kap. 5 § rättegångsbalken får emellertid riksåklagaren och statsåklagarna överta uppgifter som tillkommer en lägre åklagare. Ett sådant övertagande innebär att den högre åklagaren träder in i den lägre åklagarens ställe. Den högre åklagaren övertar då ansvaret för åklagaruppgiften. Ett övertagande kan avse hela ärendet eller en viss åklagaruppgift. Rätten att överta ärenden kan användas bl.a. för att undvika jävssituationer eller för att av andra skäl föra över åklagaruppgifter från en åklagare till en annan. Bestämmelserna i 7 kap. 2 och 5 §§ rättegångsbalken är grunden för högre åklagares rätt att överpröva beslut av lägre åklagare.

Mera detaljerat innebär förfarandet att en överordnad åklagare när det finns anledning till det kan överpröva en underställd åklagares beslut. Ett överprövningsärende kan aktualiseras på flera sätt. Vanligast är att en brottsmisstänkt, en tilltalad eller en målsägande begär att en lägre åklagares beslut skall överprövas av en högre åklagare. I andra fall kan ett överprövningsärende initieras av klagomål eller brottsanmälan mot den lägre åklagaren. Förfarandet är inte författningsreglerat utan har utvecklats i praxis. Det bygger i huvudsak på de uttalanden som gjordes i samband med budgetpropositionen 1984/85 (prop. 1984/85:100, bil. 4, s. 69 f, bet. 1984/85:JuU30, s. 3 f).

Sammanfattningsvis innebär uttalandena följande. Ett åklagarbeslut som kommer att prövas av domstol, t.ex. ett åtalsbeslut, tas normalt inte upp till prövning. Det sker heller inte någon överprövning av åklagarbeslut som kan prövas av domstol, t.ex. åklagarbeslut om beslag. Vidare prövas åklagarbeslut i princip av endast en högre åklagare. Det innebär att beslut av distriktsåklagare överprövas av statsåklagare och beslut av statsåklagare av riksåklagaren. Det står dock riksåklagaren fritt att ta upp ett överprövningsbeslut till prövning eller direkt pröva beslut av andra åklagare än statsåklagare. Om någon begär att riksåklagaren skall överpröva ett beslut som redan har överprövats av statsåklagare tar riksåklagaren som regel inte upp saken till prövning. En framställan om överprövning av ett åklagarbeslut tas upp till prövning endast om den som begär överprövning kan anses ha ett legitimt intresse av att få saken prövad. Brottsmisstänkta, tilltalade och målsägande anses ha ett sådant intresse. Detsamma gäller myndigheter med tillsynsuppgifter på det område som frågan gäller. En högre åklagare kan emellertid ta upp en lägre åklagares beslut till överprövning, trots att beslutet med hänsyn till riktlinjerna normalt sett inte skulle bli föremål för en sådan prövning. Exempelvis är det alltid nödvändigt att överpröva ett åklagarbeslut som inte vilar på laglig grund, även om beslutet senare kan upphävas av domstol.



**Regeringens förslag:** Riksåklagaren, överåklagare som är myndighetschefer inom åklagarväsendet och vice överåklagare till dessa överåklagare får överta uppgifter som skall utföras av lägre åklagare.

**Regeringens bedömning:** Överprövningsförfarandet bör inte författningsregleras.

**Riksåklagarens bedömning:** Det görs inte några grundläggande förändringar i fråga om kontrollen av åklagarverksamheten. Tillsynen och överprövningsskyldigheten inom varje åklagarmyndighet utövas även i fortsättningen av överåklagaren och biträdande överåklagaren. Samtidigt betonas chefsåklagarnas ansvar för ledningen och kvaliteten i arbetet på åklagarkamrarna.

**Remissinstanserna:** Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft några invändningar mot Riksåklagarens bedömning. *JO* hänvisar till sin skrivelse den 13 juni 2000 till Justitiedepartementet (JO:s dnr 1418-99 m.fl.) i vilken han bl.a. ifrågasätter om den rättsligt inriktade tillsynen inom åklagarväsendet avseende särskilda fall har den omfattning och inriktning som krävs för att den skall kunna på ett tillfredsställande sätt bidra till att upprätthålla allmänhetens förtroende för åklagarnas befattning med förundersökningsverksamheten. *Justitiekanslern (JK)* anför att det med utgångspunkt från de rättssäkerhetsintressen som han har att värna om är särskilt angeläget att kontrollverksamheten över åklagarna är effektiv samt att den har en utformning som krävs för att den på ett tillfredsställande sätt skall kunna bidra till att upprätthålla allmänhetens förtroende för åklagarnas handläggning. Det kan enligt *JK* ifrågasättas om det inte vore lämpligt att det av regleringen i 7 kap. rättegångsbalken uttryckligen framgår att den enskilde har en möjlighet att få ett åklagarbeslut prövat på nytt av en annan och högre åklagare. *Sundsvalls tingsrätt* vill ifrågasätta om inte överprövningsförfarandet borde regleras i lag. *Stockholms universitet* anför att det inte vore orimligt att i bestämmelsen om högre åklagares rätt att överta lägre åklagares uppgifter också ange att beslut av åklagare kan överprövas av överåklagare och överåklagarens beslut av riksåklagaren. I det sammanhanget borde det i så fall också klargöras att klagorätten är begränsad till den som berörs av beslutet.

**Skälen för regeringens förslag och bedömning:** Det finns inte skäl att i sak ändra nuvarande bestämmelser som innebär att riksåklagaren och statsåklagare får ta över lägre åklagares arbetsuppgifter. Det bör uttryckligen i lag anges att det endast är riksåklagaren, överåklagare som är myndighetschefer inom åklagarväsendet och vice överåklagare till dessa överåklagare som har en sådan befogenhet.

I likhet med Riksåklagaren finner regeringen att det inte är nödvändigt att författningsreglera överprövningsförfarandet. Det är en uppgift för Riksåklagaren att närmare bestämma formerna för överprövningsverksamheten som i grunden är en del av åklagarväsendets interna kontrollverksamhet.

Mot bakgrund av att regeringen i december 2000 beslutat om direktiv för en parlamentariskt sammansatt kommitté (dir. 2000:101), som bl.a. skall se över den ordinära tillsynen av åklagarväsendet, bör ytterligare överväganden i dessa frågor inte göras nu.

*Nuvarande ordning*

I 7 kap. 4 § rättegångsbalken finns det bestämmelser om åklagarnas behörighet. Allmän åklagare vid underrätt är dels *statsåklagare*, dvs. överåklagare, biträdande överåklagare och de statsåklagare som inte tjänstgör på åklagarkammare, dels *distriktsåklagare*, dvs. chefsåklagare, biträdande chefsåklagare, kammaråklagare och de statsåklagare som tjänstgör på åklagarkammare. Riksåklagaren är dock ensam allmän åklagare vid hovrätt i mål som avses i 2 kap. 2 § första stycket rättegångsbalken.

Riksåklagaren är ensam allmän åklagare i Högsta domstolen. Det innebär att en åklagare som fört talan i tingsrätt och hovrätt måste lämna över målet till riksåklagaren om det fullföljs till Högsta domstolen. Om det endast är en enskild part som har fullföljt talan till Högsta domstolen, får riksåklagaren förordna en lägre åklagare att föra talan där.

Att riksåklagaren är allmän åklagare i Högsta domstolen innebär också att han är åklagare när det gäller brott i tjänsten av vissa högre befattningshavare. I de fallen regleras forumfrågan i 3 kap. 3 § rättegångsbalken. I fråga om de allra högsta befattningshavarna är riksåklagarens åtalsbefogenhet inskränkt. Enligt 1 § förordningen (1989:847) med instruktion för Riksåklagaren får riksåklagaren inte föra talan i mål om brott i tjänsten av statsråd, justitieråd, regeringsråd, någon av Riksdagens ombudsmän, justitiekanslern eller den som utövar riksåklagarens tjänst. Kontrollmakten i dessa fall utövas i stället av Riksdagens konstitutionsutskott, Riksdagens ombudsmän, regeringen eller Justitiekanslern.

**Regeringens förslag:** Bestämmelsen om åklagarnas behörighet anpassas till åklagar- och domstolsorganisationen.

**Riksåklagarens förslag:** Reglerna om olika åklagares behörighet ändras inte i sak. Däremot anpassas regleringen till nuvarande domstols- och åklagarstruktur. I rättegångsbalken anges uttryckligen att överåklagarna, de biträdande överåklagarna, chefsåklagarna, statsåklagarna och kammaråklagarna är allmänna åklagare vid tingsrätt och hovrätt och även i övrigt utför uppgifter som åligger allmän åklagare om inte uppgiften fullgörs av riksåklagaren. Vidare anges att riksåklagaren är allmän åklagare i Högsta domstolen och allmän åklagare i hovrätt i mål som avses i 2 kap. 2 § rättegångsbalken. Dessutom anges att riksåklagaren även får utföra åklagaruppgifter i övrigt vid tingsrätt och hovrätt.

**Remissinstanserna:** Remissinstanserna har inte framfört några särskilda synpunkter i denna del.

**Skälen för regeringens förslag:** I likhet med Riksåklagaren anser regeringen att det i 7 kap. rättegångsbalken skall ges bestämmelser om vilka allmänna åklagare som är åklagare i tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen. Med hänsyn till att regeringen föreslår en uppräkningslista av de allmänna åklagarna i 7 kap. 1 § rättegångsbalken, är det ändamålsenligt att det i rättegångsbalken ges en bestämmelse om att allmän åklagare utför åklagaruppgifter vid tingsrätt och hovrätt. Liksom tidigare skall

#### 5.4 Frågor om jäv mot åklagare och anställda inom polisväsendet

**Regeringens förslag:** Bestämmelsen om jäv mot åklagare ändras på så sätt att den också gäller vid fullgörandet av andra åklagaruppgifter än åtgärder eller beslut enligt rättegångsbalken. Dessutom ändras bestämmelsen om jäv mot polismyndighet och polisman på så sätt att den gäller anställda inom polisväsendet som har att vidta åtgärd eller fatta beslut enligt rättegångsbalken.

Fråga om att pröva jäv mot åklagare skall vara en uppgift för en åklagare som har rätt att ta över lägre åklagares uppgifter och överpröva hans beslut. Jävsfråga mot åklagare skall prövas av överåklagare som är myndighetschef där åklagaruppgiften fullgörs. Riksåklagaren skall pröva jäv mot vice riksåklagaren och andra åklagare vid Riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare. Jäv mot riksåklagaren skall prövas av honom eller henne. Fråga om jäv mot anställda inom polisväsendet skall prövas av polismyndigheten. Det finns inte skäl att ändra jävsgrunderna.

**Riksåklagarens bedömning och förslag:** De nuvarande reglerna om jäv behöver inte ändras när det gäller jävsgrunderna. Däremot bör det framgå att bestämmelserna om jäv omfattar alla typer av åklagaruppgifter, såväl dem som regleras i rättegångsbalken som dem som finns i andra lagar och författningar. Prövningen av jäv mot åklagare bör i fortsättningen göras av den myndighet där åklagaruppgiften fullgörs. Det får i instruktion, arbetsordning eller på annat sätt närmare regleras vem inom myndigheten som skall svara för prövningen. Bestämmelsen om jäv för polismän formuleras om på så sätt att den gäller alla anställda inom polisen som utför uppgifter enligt rättegångsbalken.

**Remissinstanserna:** Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft några invändningar mot Riksåklagarens förslag. *JO* tillstyrker utvidgningen av tillämpningsområdet för jävsregeln. Det bör dock beaktas att begreppet tjänst inte längre används i författningar om de statligt anställda befattningshavarna. Prövningen av en jävsfråga har ett så nära samband med åklagarens judiciella uppgift att den nuvarande ordningen bör bibehållas. Den gällande jävsbestämmelsen bör emellertid omformuleras så att det klart framgår att jävsprövningen bör ankomma på den åklagare som har behörighet att överpröva beslut av den åklagare som berörs av jävsfrågan. Det tillstyrks att jävsregeln för polismyndigheter upphävs, eftersom det ligger i sakens natur att endast individer kan vara jäviga. Det är endast domare, åklagare och polismän som har getts befogenheter att vidta åtgärder eller fatta beslut enligt rättegångsbalken. Därför avstyrker *JO* att jävsbestämmelsen skall omfatta också andra befattningshavare än polismän. *Ekobrottsmyndigheten* anför att det inte går på det sätt som 7 kap. 6 § rättegångsbalken ger uttryck för jämställa åklagare och domare i alla avseenden. Det borde övervägas om paragrafen kunde utformas på ett

annat sätt än med en reservationslös hänvisning till 4 kap. 13 § rättegångsbalken.

**Skälen för regeringens förslag:** Syftet med bestämmelsen om jäv mot åklagare är allmänt sett att utesluta en åklagare från en åklagaruppgift där hans förhållande till någon av parterna eller till saken kan innebära en fara för partiskhet. Åklagaren intar i brottmålsprocessen formellt ställningen som den tilltalades motpart. Åklagaren skall aktivt leda förundersökningen och då särskilt beakta målsägandens intressen samtidigt som han skall vara objektiv. Objektivitetsprincipen vid förundersökning framgår av bestämmelsen i 23 kap. 4 § rättegångsbalken.

För åklagare gäller samma krav på opartiskhet som för domare. Bestämmelsen om jäv mot åklagare har knutits till bestämmelsen om domarjäv i 4 kap. 13 § rättegångsbalken. Domares och åklagares olika roller och arbetsuppgifter i rättsväsendet torde dock innebära att resultatet av en jävsprövning inte alltid blir detsamma för åklagare som för domare.

Det kan inte riktas en invändning om jäv mot en åklagare som grundas på en åtgärd som han har vidtagit på tjänstens vägnar eller på en gärning som förövats mot honom i eller för hans tjänst. Trots att en åklagare är jävig får han vidta en åtgärd som inte utan fara kan uppskjutas.

Domstol prövar inte fråga om jäv mot åklagare. Däremot kan jäv mot åklagare vara en grund för resning enligt 58 kap. 2 § rättegångsbalken. Om åklagare vet med sig att han kan vara jävig bör han anmäla det hos sin närmaste förman som har att pröva frågan om jäv.

Bestämmelsen i 7 kap. 6 § rättegångsbalken, som inte har ändrats sedan balkens tillkomst, avser enligt ordalydelsen endast åklagares befattning med förundersökning och åtal för brott. Sedan bestämmelsen tillkom har åklagarna fått utökade arbetsuppgifter. De handlägger också andra typer av ärenden än brottmålsärenden. Det finns inte någon annan regel om jäv för dessa andra åklagaruppgifter. I de fallen har bestämmelsen tillämpats analogt. Även om bestämmelsen hittills har tolkats analogt i dessa fall bedömer regeringen i likhet med Riksåklagaren och JO att bestämmelsen bör kunna tillämpas också i andra fall än de som avser åklagares befattning med förundersökning eller åtal för brott. Bestämmelsen bör därför utformas på så sätt att den också gäller vid fullgörandet av andra åklagaruppgifter än åtgärder eller beslut enligt rättegångsbalken. I likhet med Riksåklagaren anser regeringen att det inte finns skäl för att ändra jävsgrunderna.

Jäv mot åklagare prövas av närmaste förman. Enligt Riksåklagaren råder det en viss osäkerhet om vad som avses med närmaste förman. Jäv mot överåklagare prövas av närmast högre åklagare, dvs. riksåklagaren medan överåklagare som är myndighetschef prövar jäv mot chefsåklagare och lägre åklagare. I storstadsdistrikten har emellertid prövningen delegerats från överåklagaren till chefsåklagare. Processlagberedningen synes ha åsyftat att jäv mot allmän åklagare alltid skall prövas av en åklagare på närmast högre nivå inom åklagarväsendet, dvs. statsåklagare respektive riksåklagaren (SOU 1938:44, del 2, s. 127). Jäv mot biträdande åklagare skall enligt förarbetena prövas av den allmänne åklagare hos vilken han är anställd.

Enligt regeringens bedömning har prövningen av en fråga om jäv mot åklagare samband med åklagares judiciella uppgifter. Som en jämförelse

skall nämnas att det är rätten och inte domstolen som prövar fråga om jäv mot domare. Om en fråga om jäv mot domare avgörs under pågående huvudförhandling i tingsrätt med en juristdomare och tre nämndemän skall jävsfrågan avgöras i den sammansättningen (se Fitger, Rättegångsbalken 1, 4:37). Chefsåklagare har främst till uppgift att leda den brottsbeivrande verksamheten på åklagarkamrarna och är i fråga om åklagaruppgiften sidoordnad övriga åklagare på åklagarkammaren. Regeringen bedömer därför att det inte är ändamålsenligt eller lämpligt att chefsåklagare prövar frågor om jäv mot åklagare som arbetar på åklagarkammaren. Det får inte finnas någon risk för misstankar om att hanteringen av frågor om jäv mot åklagare påverkas av ovidkommande faktorer eller i övrigt inte sker på ett korrekt sätt. Detta är något som är avgörande från medborgarsynpunkt.

Mot denna bakgrund finner regeringen att övervägande skäl talar för att prövningen av jäv mot åklagare bör vara en uppgift för en åklagare som har rätt att ta över lägre åklagares uppgifter och överpröva hans beslut. En fråga om jäv mot åklagare bör prövas av den överåklagare som är myndighetschef där åklagaruppgiften utförs. Vidare bör riksåklagaren pröva jäv mot vice riksåklagaren och andra åklagare vid Riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare. Jäv mot riksåklagaren prövas av honom eller henne.

Bestämmelsen i 7 kap. 9 § rättegångsbalken om jäv mot polismyndighet och polisman omfattar den del av polisverksamheten som är reglerad i rättegångsbalken, dvs. i första hand förundersökningsåtgärder. För de delar av polisverksamheten som avser förvaltningsärenden gäller reglerna om jäv i 11 och 12 §§ förvaltningslagen (1986:223). För de polisiära uppgifter och befogenheter som följer av bl.a. polislagen (1984:387) och polisförordningen (1998:1558) finns det inga särskilda bestämmelser om jäv. Om det uppkommer en fråga om jäv i polisverksamhet, som inte avser förvaltningsärende eller åtgärder enligt rättegångsbalken, tillämpas bestämmelserna om jäv i 7 kap. 6 och 9 §§ rättegångsbalken analogt. I rättegångsbalken är det huvudsakligen domare, åklagare, polismyndighet och polisman som har getts befogenheter att vidta åtgärder eller fatta beslut enligt balken. Enligt 1 kap. 3 e § rättegångsbalken får emellertid andra tjänstemän vid tingsrätt än domare utföra vissa åtgärder enligt balken. Enligt samma bestämmelse omfattas dessa tjänstemän då av jävsbestämmelsen i 4 kap. 13 § rättegångsbalken.

När det gäller polisväsendet får polismyndighet enligt 3 kap. 6 § polisförordningen (1998:1558) inte överlämna åt någon annan än en polisman att avgöra eller leda handläggningen av ärenden som enligt rättegångsbalken skall skötas av en polismyndighet. Enligt Riksåklagaren bör bestämmelsen om jäv mot polismyndighet och polisman gälla för alla anställda inom polisen som fullgör uppgifter enligt rättegångsbalken. En sådan reglering är enligt Riksåklagaren ändamålsenlig för att inte tvekan skall uppstå om vilka befattningshavare inom polisen som träffas av bestämmelsen.

Utvecklingen av polisens brottsutredningsverksamhet med bl.a. anställda specialister som inte är polismän, kan medföra ett behov av att även andra anställda inom polisväsendet än polismän bör omfattas av bestämmelsen om jäv mot polismyndighet eller polisman. Regeringen

delar därför Riksåklagarens förslag och bedömning i den delen. Jävsbestämmelsen bör också ändras på så sätt att den inte omfattar *polismyndighet*. Det är endast fysiska individer som kan vara jäviga. I rättegångsbalken ges polismyndighet befogenheter att inleda förundersökning (23 kap. 3 §), att i vissa fall häva ett gripandebeslut (24 kap. 8 § tredje stycket) samt enligt reglerna i polislagen (1984:387) förordna om husrannsakan för eftersökande av den som är häktad i sin frånvaro eller som skall hämtas till rätten (28 kap. 4 § tredje stycket). Det är emellertid polismän som på polismyndighetens vägnar utövar nämnda befogenheter. Med uttrycket polismyndighet avsågs tidigare i rättegångsbalken dels åklagare som hade befattning med eller inseende i polisväsendet dels polismästare och andra högre befattningshavare i befälsställning inom polisväsendet. Om polismyndighet hade getts befogenheter enligt rättegångsbalken kunde dessa inte delegeras till lägre befattningshavare (se Gärde, Nya rättegångsbalken, s. 70 och 71). Anledningen till att det i rättegångsbalken fortfarande görs en terminologisk åtskillnad mellan polismyndighet och polisman är att det senare uttrycket även avser lägre befattningshavare inom polisväsendet. Vilka dessa befattningshavare är definieras däremot inte i rättegångsbalken. Bestämmelser om det finns i polislagen och i polisförordningen.

## 5.5 Anställningsfrågor

**Regeringens förslag:** I rättegångsbalken införs en bestämmelse om att riksåklagaren och vice riksåklagaren anställs med fullmakt genom beslut av regeringen.

**Regeringens bedömning:** Anställningsfrågor i övrigt bör regleras i åklagarförordningen eller i instruktionerna för de allmänna åklagarna.

**Riksåklagarens förslag:** Endast frågan om anställning av riksåklagaren och den biträdande riksåklagaren bör i fortsättningen behandlas i rättegångsbalken. Dessa åklagare bör som hittills anställas med fullmakt. I övrigt bör anställningsfrågorna regleras i instruktionerna för de allmänna åklagarna. Åklagarförordningen bör kompletteras med en föreskrift om att även överåklagare anställs med fullmakt.

**Remissinstanserna:** JO anser att det är tillräckligt att rättegångsbalken i fråga om anställning av åklagare föreskriver att riksåklagaren och biträdande riksåklagaren tillsätts av regeringen. Med hänsyn till den betydelsefulla roll som har tilldelats åklagarmyndigheternas chefer talar hänsynen till rättsväsendets integritet med styrka för att inte bara riksåklagaren och biträdande riksåklagaren utan också överåklagarna anställs med fullmakt.

**Skälen för regeringens förslag och bedömning:** Bestämmelser om anställning av åklagare under riksåklagaren finns huvudsakligen i åklagarförordningen eller i instruktionerna för de allmänna åklagarna. Regeringen anser att det i rättegångsbalken bör finnas bestämmelser som gäller för de högsta allmänna åklagarna. Liksom hittills bör anställningen av riksåklagaren regleras i balken. Detsamma bör gälla för vice riksåklagaren. Dessa befattningshavare bör även i fortsättningen anställas med fullmakt. Det finns enligt regeringens bedömning inte tillräckligt

starka skäl för att ge andra allmänna åklagare en sådan utökad anställningstrygghet (se prop. 1993/94:65, s. 53). Frågor om anställning av övriga åklagare bör även i fortsättningen regleras i förordning. Prop. 2000/01:92

## 6 Kostnader

Förslaget innebär inte några ökade kostnader jämfört med i dag.

## 7 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

### **7 kap. Om åklagare och om jäv mot anställda inom polisväsendet**

Eftersom kapitlet huvudsakligen handlar om åklagare har det fått en ny rubrik. Bestämmelser om polismyndighet finns i polislagen (1984:387).

#### 1 §

Bestämmelserna i paragrafen har anpassats till de nuvarande förhållandena inom åklagarväsendet. I paragrafen anges uttryckligen vilka åklagare som är allmänna åklagare. Även vice riksåklagaren skall vara allmän åklagare. Samlingsbegreppen *statsåklagare* och *distriktsåklagare* utmönstras ur rättegångsbalken. Till skillnad från tidigare bestämmelse anges även de allmänna åklagarnas anställningsbenämningar. *Andra stycket* som motsvarar nuvarande tredje stycket har ändrats språkligt. Nuvarande andra stycket har i sak flyttats till 7 § första stycket.

#### 2 §

Paragrafens *första stycke* har ändrats endast i redaktionellt hänseende. I ett nytt *andra stycke* regleras vice riksåklagarens ställning vid Riksåklagaren. Någon ändring i sak avses inte utan detta har hittills framgått av förordningen (1989:847) med instruktion för Riksåklagaren. Den vice riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare. I övrigt får vice riksåklagaren i den omfattning som riksåklagaren bestämmer utföra de åklagaruppgifter som riksåklagaren får utföra. Liksom hittills bör riksåklagaren själv avgöra ärenden av särskild vikt från principiella synpunkter. Det *tredje stycket* motsvarar nuvarande andra stycket men har anpassats till nuvarande förhållanden inom åklagarväsendet.

## 3 §

I paragrafen anges att riksåklagaren och vice riksåklagaren anställs med fullmakt genom beslut av regeringen. Anställningsfrågor i övrigt regleras i åklagarförordningen och i instruktionerna för de allmänna åklagarna.

## 4 §

Det nuvarande femte stycket har utgått. I övrigt har paragrafen ändrats endast i språkligt och redaktionellt hänseende.

## 5 §

Bestämmelsen anger att riksåklagaren, överåklagare som är myndighetschefer inom åklagarväsendet och vice överåklagare till dessa överåklagare får överta uppgifter som åligger lägre åklagare. Överåklagares och vice överåklagares rätt att överta uppgifter gäller i förhållande till de lägre åklagare som tjänstgör inom deras verksamhetsområde. Paragrafen utgör tillsammans med 7 kap. 2 § rättegångsbalken grunden för överprövningsförfarandet som beskrivs i avsnitt 5.2.

## 6 §

Jävsbestämmelsen utvidgas till att även omfatta fullgörandet av andra åklagaruppgifter än åtgärder eller beslut enligt rättegångsbalken. Ändringen innebär vidare att jäv mot åklagare skall prövas av överåklagare som är chef där åklagaruppgiften utförs. Dessutom har ett tillägg gjorts om att endast riksåklagaren prövar jäv mot vice riksåklagaren och andra åklagare vid Riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare. Paragrafens andra stycke är utformat i enlighet med *Lagrådets* förslag. I övrigt har endast språkliga ändringar gjorts.

## 7 §

Paragrafen motsvarar i sak nuvarande 1 § andra stycket och 5 § första stycket andra och tredje meningen samt andra stycket. Bestämmelsen i andra stycket, första meningen, har emellertid formulerats på så sätt att det tydligt framgår att den gäller för alla slags åklagaruppgifter.

## 8 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 8 §. Endast språkliga ändringar har gjorts.

## 9 §

Bestämmelsen ändras på så sätt att den gäller alla *anställda inom polisväsendet* som har att vidta åtgärd eller fatta beslut enligt rättegångsbalken. En ytterligare ändring är att bestämmelsen inte längre skall omfatta *polismyndighet*. Det är inte en ändring i sak. I övrigt har endast språkliga ändringar gjorts.

## 48 kap.

## 14 §

Genom en ändring i paragrafens tredje stycke ges riksåklagaren befogenhet att uppdra åt överåklagare som är myndighetschef inom



åklagarväsendet att i fråga om vissa brott bestämma ordningsbotens belopp. Ändringen är en följd av att samlingsbegreppet statsåklagare tas bort i 7 kap. rättegångsbalken. I övrigt har endast språkliga ändringar gjorts. Prop. 2000/01:92

## Förslag till ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. och 48 kap. 14 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

### Nuvarande lydelse

#### **7 kap. Om åklagare och polismyndighet**

##### 1 §

*Allmänna åklagare äro:*

1. riksåklagaren;
2. statsåklagare; samt
3. distriktsåklagare.

*Hos allmän åklagare må finnas biträdande åklagare.*

*Instruktioner för åklagare utfärdas av regeringen.*

##### 2 §

*Riksåklagaren är under regeringen högste åklagare och har i denna egenskap ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i riket.*

*Under riksåklagaren hava statsåklagarna, envar inom sitt verksamhetsområde, ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet.*

##### 3 §

*Riksåklagaren och statsåklagare utnämns av regeringen. Om tillsättningen av andra åklagare meddelas föreskrifter i de för dem gällande instruktionerna.*

### Föreslagen lydelse

#### **7 kap. Om åklagare och polismyndighet**

##### 1 §

*Allmänna åklagare är*

- riksåklagaren och den biträdande riksåklagaren,
- överåklagarna och de biträdande överåklagarna, samt
- chefsåklagarna, statsåklagarna och kammaråklagarna.

*I 8 § finns bestämmelser om biträdande åklagare och extra åklagare.*

##### 2 §

*Riksåklagaren är under regeringen högste åklagare och har i denna egenskap ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet.*

*Den biträdande riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare och får utföra samma åklagaruppgifter som riksåklagaren.*

3 §  
*Under riksåklagaren har överåklagarna ansvaret för och ledningen av åklagarverksamheten inom sina verksamhetsområden.*

*Regeringen föreskriver om åklagarväsendets indelning i verksamhetsområden.*

4 §  
*Allmän åklagare vid underrätt och hovrätt är statsåklagare eller distriktsåklagare.*

*Riksåklagaren är dock allmän åklagare vid hovrätt i mål som avses i 2 kap. 2§ första stycket.*

*Allmän åklagare vid högsta domstolen är riksåklagaren.*

*Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter riksåklagarens förordnande föras av lägre åklagare.*

4 §  
*Riksåklagaren är allmän åklagare vid Högsta domstolen.*

*Om ett mål har överklagats till Högsta domstolen endast av en enskild part, får även en annan allmän åklagare föra talan där, om riksåklagaren förordnar det.*

*Riksåklagaren är också allmän åklagare vid hovrätt i mål som avses i 2 kap. 2 § första stycket.*

*Riksåklagaren får även utföra åklagaruppgifter i övrigt vid tingsrätt och hovrätt.*

5 §  
*Överåklagarna, de biträdande överåklagarna, chefsåklagarna, statsåklagarna och kammaråklagarna är allmänna åklagare vid tingsrätt och hovrätt och utför även i övrigt uppgifter som åligger en allmän åklagare om inte uppgiften fullgörs av riksåklagaren.*

5 §  
*Riksåklagaren och statsåklagare får överta uppgifter som tillkommer lägre åklagare. Riksåklagaren och, i den omfattning regeringen bestämmer, statsåklagare får förordna extra*

6 §  
*Riksåklagaren får överta uppgifter som åligger en lägre åklagare. Överåklagarna får överta uppgifter som åligger åklagare som är underställda dem.*

åklagare att föra talan vid under-  
rätt eller hovrätt. Riksåklagaren får  
vidare förordna extra åklagare att  
föra talan vid högsta domstolen,  
om talan fullföljs endast av enskild  
part.

Biträdande åklagare må i den  
omfattning, som bestämmes i  
instruktion, utföra uppgift, som  
tillkommer åklagare, hos vilken  
han är anställd. Väckande eller  
fullföljd i högsta domstolen må  
dock ej beslutas av annan än  
riksåklagaren.

#### 6 §

Föreligger för allmän åklagare  
beträffande visst brott,  
omständighet, som skulle utgöra  
jäv mot domare, må han ej taga  
befattning med förundersökning  
eller åtal för brottet. Jäv *må ej*  
grundas på åtgärd, som åklagaren  
vidtagit å tjänstens vägnar, eller  
gärning, som förövats mot honom  
i eller för hans tjänst.

Ehuru åklagare är jävig, äge han  
vidtagna åtgärd, som ej utan fara  
kan uppskjutas.

Fråga om jäv mot åklagare prövas  
av hans närmaste förman; jäv mot  
riksåklagaren prövas av honom.

#### 7 §

*Om det för en allmän åklagare  
beträffande ett visst brott  
föreligger en omständighet som  
skulle utgöra jäv mot en domare,  
får åklagaren inte ta befattning  
med förundersökning, åtal för  
brottet eller annan åtgärd enligt  
denna balk. Detsamma gäller vid  
fullgörandet av andra  
åklagaruppgifter.*

*Jäv får inte grundas på en åtgärd  
som åklagaren vidtagit på  
tjänstens vägnar, eller gärning som  
förövats mot honom i eller för  
hans tjänst.*

*Även om åklagaren är jävig, får  
han vidta sådana åtgärder som  
inte utan fara kan uppskjutas.*

*Frågan om jäv mot en åklagare  
prövas av den myndighet där  
uppgiften utförs. Jäv mot en  
överåklagare och biträdande  
överåklagare prövas av  
riksåklagaren.*

Jäv mot riksåklagaren prövas av  
honom.

7 § upphävd

8 §

*Hos en allmän åklagare får det finnas biträdande åklagare. En biträdande åklagare får, i den omfattning regeringen bestämmer, utföra uppgifter som åligger en allmän åklagare.*

*Riksåklagaren och, i den omfattning regeringen föreskriver, överåklagarna får förordna extra åklagare att utföra uppgifter som åligger en annan allmän åklagare än riksåklagaren. Riksåklagaren får vidare förordna extra åklagare att föra talan vid Högsta domstolen, om talan har fullföljts endast av en enskild part.*

9 §

*Riksåklagaren och den biträdande riksåklagaren utnämns av regeringen. Regeringen föreskriver om anställning av andra åklagare.*

8 §

*Om särskilda åklagare gälle vad om dem är stadgat.*

*Ej må annan särskild åklagare än justitiekanslern eller justitieombudsman besluta att åtal skall väckas i högsta domstolen.*

9 §

*Vad i 6 § är stadgat om allmän åklagare äge motsvarande tillämpning beträffande polismyndighet, så ock beträffande polisman, som har att vidtaga åtgärd eller meddela beslut enligt denna balk, varvid dock fråga om jäv prövas av polismyndigheten.*

10 §

*Om särskilda åklagare gäller vad som är föreskrivet för dem.*

*Någon annan särskild åklagare än Justitiekanslern eller Riksdagens ombudsmän får inte besluta att åtal skall väckas i Högsta domstolen.*

11 §

*Vad som sägs i 7 § om allmänna åklagare tillämpas även beträffande anställda inom Polisen som har att vidta åtgärder eller meddela beslut enligt denna balk. Frågan om jäv för den anställde prövas av polismyndigheten.*

## 48 kap Om strafföreläggande och föreläggande av ordnings- bot

### 14 §<sup>1</sup>

Regeringen *äger* meddela föreskrifter om det högsta belopp, till vilket ordningsbot får bestämmas, och om andra begränsningar för användningen av föreläggande om ordningsbot.

Riksåklagaren *företager*, i samråd med rikspolisstyrelsen, *urval* av de brott för vilka ordningsbot skall bestämmas.

Riksåklagaren bestämmer för olika brott de belopp som *skola* upptagas såsom ordningsbot. Därvid anges även grunder för beräkning av gemensam ordningsbot för flera brott. Om särskilda skäl *föreligga* äger riksåklagaren uppdra åt *statsåklagare* att i fråga om vissa brott bestämma beloppet för ordningsbot.

## 48 kap Om strafföreläggande och föreläggande av ordnings- bot

### 14 §

Regeringen *får* meddela föreskrifter om det högsta belopp, till vilket ordningsbot får bestämmas, och om andra begränsningar för användningen av föreläggande om ordningsbot.

Riksåklagaren *väljer*, i samråd med Rikspolisstyrelsen, *ut* de brott för vilka ordningsbot skall bestämmas.

Riksåklagaren bestämmer för olika brott de belopp som *skall* upptagas såsom ordningsbot. Därvid anges även grunder för beräkning av gemensam ordningsbot för flera brott. Om särskilda skäl *föreligger* får riksåklagaren uppdra åt *överåklagare* att i fråga om vissa brott bestämma beloppet för ordningsbot.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 1974:573.

## Förteckning över remissinstanser

Prop. 2000/01:92  
Bilaga 2

Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Svea hovrätt, Göteborgs tingsrätt, Sundsvalls tingsrätt, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Statskontoret, Tullverket, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Sveriges advokatsamfund, Jusek, ST-Åklagarväsende och Polisförbundet.

## Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken  
*dels* att rubriken till 7 kap. skall ha följande lydelse,  
*dels* att 7 kap. 1-6, 8 och 9 §§ samt 48 kap. 14 § skall ha följande lydelse,  
*dels* att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 7 §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 7 kap.

#### **Om åklagare och polismyndighet**                      **och**                      **Om åklagare och jäv mot anställda inom polisväsendet**

#### 1 §<sup>1</sup>

Allmänna åklagare äro:  
1. riksåklagaren;  
2. statsåklagare; samt  
3. distriktsåklagare.  
*Hos allmän åklagare må finnas biträdande åklagare.  
Instruktioner för åklagarna utfärdas av regeringen.*

Allmänna åklagare är:  
– riksåklagaren och vice riksåklagaren,  
– överåklagare och vice överåklagare, samt  
– chefsåklagare, vice chefsåklagare och kammaråklagare.  
*Närmare bestämmelser om åklagarväsendet meddelas av regeringen.*

#### 2 §<sup>2</sup>

Riksåklagaren är under regeringen högste åklagare och har *i denna egenskap* ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i riket.

Riksåklagaren är under regeringen högste åklagare och har ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet.

*Vice riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare. I övrigt får vice riksåklagaren i den omfattning som riksåklagaren bestämmer utföra de åklagaruppgifter som riksåklagaren får utföra.*

Under riksåklagaren *hava statsåklagarna, envar inom sitt verksamhetsområde,* ansvaret för

Under riksåklagaren *har de överåklagare som är myndighetschefer inom åklagarväsendet*

<sup>1</sup> Senaste lydelse 1974:573.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1974:573.



och ledningen av åklagarväsendet.

ansvaret för och ledningen av åklagarverksamheten.

Prop. 2000/01:92  
Bilaga 3

3 §<sup>3</sup>

*Riksåklagare och statsåklagare utnämns av regeringen. Om tillsättning av andra åklagare meddelas föreskrifter i de för dem gällande instruktionerna.*

*Riksåklagaren och vice riksåklagaren anställs med fullmakt genom beslut av regeringen.*

4 §<sup>4</sup>

*Allmän åklagare vid underrätt och hovrätt är statsåklagare eller distriktsåklagare.*

*Riksåklagaren är dock allmän åklagare vid hovrätt i mål som avses i 2 kap. 2 § första stycket.*

*Allmän åklagare vid högsta domstolen är riksåklagaren.*

*Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter riksåklagarens förordnande, föras av lägre åklagare.*

*Allmänna åklagare utför åklagaruppgifter i tingsrätt och hovrätt. Endast riksåklagaren är emellertid allmän åklagare i hovrätt i mål som avses i 2 kap. 2 § första stycket.*

*Riksåklagaren är allmän åklagare i Högsta domstolen.*

*Om ett mål har överklagats till Högsta domstolen endast av enskild part, får även en annan allmän åklagare föra talan där, efter förordnande av riksåklagaren.*

*Närmare bestämmelser om fördelningen av uppgifterna mellan åklagarna meddelas i de för dem gällande instruktionerna.*

5 §<sup>5</sup>

*Riksåklagaren och statsåklagare får överta uppgifter som tillkommer lägre åklagare. Riksåklagaren och, i den omfattning regeringen bestämmer, statsåklagare får förordna extra åklagare att föra talan vid underrätt eller hovrätt. Riksåklagaren får vidare förordna extra åklagare att föra talan vid högsta domstolen, om talan fullföljts endast av enskild part.*

*Biträdande åklagare må i den omfattning, som bestämmes i instruktion, utföra uppgift, som tillkommer åklagare, hos vilken*

*Riksåklagaren, överåklagare som är myndighetschefer inom åklagarväsendet och vice överåklagare till dessa överåklagare får överta uppgifter som skall utföras av lägre åklagare.*

<sup>3</sup> Senaste lydelse 1974:573.

<sup>4</sup> Senaste lydelse 1981:1312. Ändringen innebär bl.a. att femte stycket upphävs.

<sup>5</sup> Senaste lydelse 1983:999.

*han är anställd. Väckande eller fullföljande av åtal i högsta domstolen må dock ej beslutas av annan än riksåklagaren.*

Prop. 2000/01:92  
Bilaga 3

6 §<sup>6</sup>

*Föreligger för allmän åklagare beträffande visst brott omständighet, som skulle utgöra jäv mot domare, må han ej taga befattning med förundersökning eller åtal för brottet. Jäv må ej grundas på åtgärd, som åklagaren vidtagit på tjänstens vägnar, eller gärning, som förövats mot honom i eller för hans tjänst.*

*Om det för åklagare beträffande visst brott finns omständighet som skulle utgöra jäv mot domare, får han eller hon inte ta befattning med förundersökning, åtal för brottet eller annan åtgärd enligt denna balk. Detsamma gäller vid fullgörandet av andra åklagaruppgifter.*

*Jäv får inte grundas på åtgärd som en åklagare har vidtagit i sin åklagaruppgift, eller gärning som förövats mot honom eller henne i eller för denna uppgift.*

*Ehuru åklagare är jävig, äge han vidtaga åtgärd, som ej utan fara kan uppskjutas.*

*Även om en åklagare är jävig, får han eller hon vidta åtgärder som inte utan fara kan uppskjutas.*

*Fråga om jäv mot åklagare prövas av hans närmaste förman; jäv mot riksåklagaren prövas av honom.*

*Fråga om jäv mot åklagare prövas av den överåklagare som är chef för den myndighet där åklagaruppgiften fullgörs. Riksåklagaren prövar dock jäv mot vice riksåklagaren och andra åklagare som finns vid Riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare. Jäv mot riksåklagaren prövas av honom eller henne.*

7 §<sup>7</sup>

*Inom åklagarväsendet får det finnas biträdande åklagare. Dessa åklagare får i den omfattning som regeringen bestämmer utföra uppgifter som skall utföras av allmän åklagare. Väckande eller fullföljande av åtal i Högsta domstolen får dock inte beslutas av någon annan än riksåklagaren.*

*Riksåklagaren och, i den*

<sup>6</sup> Senaste lydelse 1947:616.

<sup>7</sup> Tidigare 7 § upphävd SFS 1983:999.

*omfattning regeringen bestämmer, överåklagare som är myndighetschefer inom åklagarväsendet får förordna extra åklagare att utföra uppgifter som skall utföras av annan allmän åklagare än riksåklagaren eller vice riksåklagaren. Riksåklagaren får också förordna extra åklagare att utföra talan i Högsta domstolen, om ett mål har överklagats endast av enskild part.*

#### 8 §<sup>8</sup>

*Om särskilda åklagare gälle vad om dem är stadgat.*

*Ej må annan särskild åklagare än justitiekanslern eller justitieombudsman besluta, att åtal skall väckas eller fullföljas i högsta domstolen.*

*För särskilda åklagare gäller vad som är föreskrivet för dem.*

*Någon annan särskild åklagare än justitiekanslern eller justitieombudsman får inte besluta att åtal skall väckas eller fullföljas i Högsta domstolen.*

#### 9 §<sup>9</sup>

*Vad i 6 § är stadgat om allmän åklagare äge motsvarande tillämpning beträffande polismyndighet, så ock beträffande polisman, som har att vidtaga åtgärd eller meddela beslut enligt denna balk, varvid dock fråga om jäv prövas av polismyndigheten.*

*Vad som anges i 6 § om åklagare tillämpas även när det gäller anställda inom polisväsendet som har att vidta åtgärd eller meddela beslut enligt denna balk. Frågan om jäv prövas av polismyndigheten.*

### 48 kap.

#### 14 §<sup>10</sup>

*Regeringen äger meddela föreskrifter om det högsta belopp, till vilket ordningsbot får bestämmas, och om andra begränsningar för användningen av föreläggande av ordningsbot.*

*Riksåklagaren företager i samråd med rikspolisstyrelsen urval av de brott, för vilka ordningsbot skall bestämmas.*

*Riksåklagaren bestämmer för olika brott de belopp som skola*

*får meddela föreskrifter om det högsta belopp, till vilket ordningsbot får bestämmas, och om andra begränsningar för användningen av föreläggande av ordningsbot.*

*Riksåklagaren väljer, i samråd med Rikspolisstyrelsen, ut de brott för vilka ordningsbot skall bestämmas.*

*Riksåklagaren bestämmer för olika brott de belopp som skall*

<sup>8</sup> Senaste lydelse 1968:79.

<sup>9</sup> Senaste lydelse 1984:388.

<sup>10</sup> Senaste lydelse 1974:573.

*upptagas såsom ordningsbot.* Därvid anges även grunder för beräkning av gemensam ordningsbot för flera brott. Om särskilda skäl föreligga, äger riksåklagaren uppdraga åt statsåklagare att i fråga om vissa brott bestämma beloppet för ordningsbot.

*upptas som ordningsbot.* Därvid anges även grunder för beräkning av gemensam ordningsbot för flera brott. Om *det finns* särskilda skäl får riksåklagaren uppdra åt överåklagare som är myndighetschef inom åklagarväsendet att i fråga om vissa brott bestämma beloppet för ordningsbot.

Prop. 2000/01:92  
Bilaga 3

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2001-03-05

**Närvarande:** f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 22 februari 2001 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av kammaråklagaren Ari Soppela.

Förslaget föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

## 7 kap. 6 §

I paragrafens andra stycke föreslås den justeringen av nuvarande första styckets andra mening, att uttrycken åtgärd ”å tjänstens vägnar” respektive ”i eller för hans tjänst” skall ersättas med ”i sin åklagaruppgift” respektive ”i eller för denna uppgift”. Motivet anges vara att beteckningen tjänst inte längre används i författningar som reglerar de statsanställda befattningshavarnas ställning.

Det kan ifrågasättas om påståendet är riktigt eller i vart fall helt rättvisande (se t.ex. 8 kap. 7 § 7, 11 kap. 5 och 9 §§ och 12 kap. 8 § regeringsformen, 2 kap. 2 § och 3 kap. 3 § rättegångsbalken, 3 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar). Men vidare torde uttrycket tjänst här inte syfta på anställningsformen utan på tjänstgöringen, dvs. arbetet i motsats till privatlivet, och är mera vidsträckt än begreppet myndighetsutövning (jfr t.ex. 20 kap. 1 § brottsbalken). Den nu föreslagna formuleringen om att en gärning förövats mot en åklagare ”i och för denna uppgift” framstår dessutom som en smula märklig. Något missförstånd kan inte uppkomma om de vedertagna uttrycken ”på tjänstens vägnar” (eller ”i tjänsten”) respektive ”i eller för hans [eller hennes] tjänst” bibehålls, och Lagrådet förordar att så sker.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Thalén, Sahlin, Engqvist, Larsson, Lejon, Lövdén, Bodström

Föredragande: statsrådet Bodström

---

Regeringen beslutar proposition 2000/01:92 7 kap. rättegångsbalken.